

SECȚIUNEA 2

Periegheze liniare

Deși lipsește din toate dicționarele limbii române la care avem acces¹, dar – surprinzător – și din Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României (vol. 3, 2000), „periegheză” este un cuvânt care vine din greaca veche, fiind traducibil, aproximativ, „plimbare (umblare) în jurul” unui obiectiv. Ca termen tehnic, în arheologia românească, el desemnează (de multe decenii) o cercetare de suprafață, adică fără săpătură.

În ultimele trei-patru decenii, în literatura internațională este tot mai întâlnit conceptul (și practica conexă) a „perieghezei sistematice” (*systematic survey*), care înseamnă o încercare de a documenta cât mai complet un teritoriu bine definit, folosind tehnici complementare (recoltare de materiale arheologice într-un sistem tip grid, colectarea de date, precum cele despre materialele de construcții, studiul fotografiilor aeriene, geofizică, sondaje geologice). Nu vom dezvolta mai mult problematica perieghezei sistematice aici, fiindcă va face obiectul unei secțiuni distincte a raportului de la etapa a doua de execuție a proiectului².

Conceptul de „periegheză liniară” nu există în terminologia consacrată de specialitate; l-am creat noi, încă de la faza inițială de proiectare, pentru a răspunde unei nevoi certe. Acest proiect de cercetare, dedicat unui *limes*, este un proiect *liniar* prin chiar obiectul său de studiu. Principala problemă care se ridică în fața micului colectiv de cercetare este dimensiunea obiectului de studiu: cca 150 de km, la care se adaugă variante și racorduri (precum la autostrăzi!). Dacă tehnicile asociate „perieghezei sistematice” sunt necesare pentru a putea măsura cât mai exact intensitatea locuirii în perimetre bine delimitate (mici, prin natura detaliată a studiului!), „periegheza liniară” este destinată a produce date pentru toată lungimea frontierei romane, inclusiv identificarea zonelor pentru care ar exista un interes particular de a organiza o „periegheză sistematică”. Desigur, nivelul de detaliere al documentării prin periegheză liniară este mult inferior celui realizat prin periegheză sistematică.

Toate ieșirile din București, pe direcția frontierei romane, au fost numite „misiuni” (așa cum toate decolările de dronă poartă același nume), fiind particularizate de un nume propriu, de un determinativ, care se să coreleze unor activități anume; avem deci, „Misiunea Slatina”, „Misiunea Turnu Măgurele”, etc. Expunerea – rezumativă – a acțiunilor în teren este structurată în acest fel.

¹ Am găsit doar forma „periegeză”, care ar însemna „călătorie” („lungă”, după MDN 2000; „în jurul pământului”, cf. DN 1986) și ar veni din limba franceză; desigur, ca termen tehnic provine din franceză.

² Nu putem să nu facem observația, fie și într-o notă de subsol, că în România lipsesc programele de cercetare dedicate perieghezelor, respectiv fondurile orientate spre cercetarea de suprafață. În condițiile în care, astăzi, cel mai redutabil adversar al monumentelor istorice a devenit... dezvoltarea, respectiv investițiile de toate soiurile, de la cele de transport, sau energetice, la marile proiecte imobiliare, instituțiile sistemului arheologic național (Ministerul Culturii, Ministerul Educației și Academia Română) nu au nici o strategie de apărare. Recent, la probleme vechi s-au adăugat cele noi, aduse de invazia detectoarelor de metale. Nu putem nominaliza nici un proiect de cercetare orientat spre teren, pe suprafețe mari (deci *periegheză*), cu excepția acțiunii unor colective străine, așa cum a fost misiunea britanică de la *Noviodunum* (Isaccea; v. pagina dedicată <http://www.ucl.ac.uk/archaeology/research/projects/noviodunum>; v. și Lockyear et al. 2006), sau proiectul internațional de la *Troesmis* (Iglița), condus de Cristina Alexandrescu (www.troesmis.arheomedia.ro, v. și ALEXANDRESCU, GUGL, 2014), care însă are echipă străină în totalitate (ceea ce se reflectă, inevitabil în modul de abordare a cercetării), chiar dacă conducătorul acestui proiect este astăzi șeful secției de Istorie și Arheologie Clasică de la Institutul de Arheologie V. Pârvan.

³ Protocoalele de cooperare sunt aproape obligatorii pentru obținerea Autorizațiilor de Evaluare de la Ministerul Culturii. Astfel de autorizații se pot obține și în absența protocoalelor, dar durează mult mai mult (riscând să primim autorizațiile mult prea târziu; și așa se eliberează greu...). Există însă multe alte motive pentru a încerca perfectarea unei înțelegeri cu autoritățile teritoriale, de exemplu schimbul de informații despre situația din teren, sau accesul la materialele arheologice din depozite.

Unul dintre membri echipei *Limes Transalutanus*, Alexandru Bădescu, este originar din Mărunței, județul Olt, casa părintească fiind de altfel locul de înnoptare. Alexandru a evocat amintiri din tinerețe, despre legende privitoare la un izvor captat. Plecând de la datele existente, inclusiv amintiri asupra zonei în care izvorul ar trebui să se afle (extremitatea nord-vestică a satului), am reușit întâi să găsim, în arătură, resturi ale unei conducte de apă de mari dimensiuni (diametrul a fost estimat la 20 de cm!), în punctele GPS 46-48, pentru ca ulterior, ghidați de localnici, să ajungem la izvorul captat. Am parcurs apoi traseul înapoi, spre sud-est, direcția în care duceau, fără dubii, resturile identificate ale conductei romane; traseul – incomplet, la acest moment – măsoară 1860 m (fig. 2.1.). Desigur, ținând cont și de diametrul conductei, dar și de lungimea aducțiunii, la capătul acestui traseu ar trebui să se afle un obiectiv important, de pildă o *villa rustica*. La sud-est de punctul GPS 64 nu au mai fost găsite fragmente de *tubuli*, însă nici timpul avut la dispoziție nu a mai permis aprofundarea căutărilor.

Cel mai frapant lucru, la Mărunței, este faptul că linia de aducțiune traversează cursul inferior al Iminogului (inclusiv o ruptură de nivel de 5-6 m), sugerând cu claritate că în antichitate Iminogul curgea undeva mai la est.

2.1.2. Drăgănești-Olt

În această localitate am vizitat muzeul orășenesc amenajat prin entuziasmul unui arheolog amator, Traian Zorzoliu, care, între altele, a avut amabilitatea să ne arate, din colecția sa, fragmente ceramice romane culese din zona străzii Săliște, de la marginea nordică a orașului, respectiv drumul care duce spre replica turistică a cetății dacice de la Sprâncenata. Diversitatea tipologiei ceramice și calitatea materialului arheologic, colectat de pe o suprafață apreciabilă, ne-au convins asupra existenței, la nord de Drăgănești, a unei importante așezări romane.

2.1.3. Zănoaga

Tot la sugestia d-lui Zorzoliu am vizitat o poziție aflată la cca 1 km NV de satul Zănoaga (jud. Olt), imediat la nord de șoseaua care merge la Turnu Măgurele. Am găsit o mare așezare romană, posibil fortificată, dezvoltată pe o suprafață de peste 57 de hectare. După factura materialului ceramic răspândit în arătură, așezarea a funcționat probabil tot secolul III, inclusiv după retragerea administrației romane din provincie; dacă cea mai mare parte a ceramicii este absolut tipică pentru siturile romane de secol III, o parte a materialului ceramic – de culoare cenușie, cu decor parțial lustruit – sugerează că așezarea a continuat (sau a fost, oricum, reocupată) până undeva la trecerea dintre secolele III și IV.

2.1.4. Bârseștii de Sus - Cotu Morii (com. Sprâncenata, jud. Olt)

Am căutat, în lunca Oltului, situl clasat monument istoric, din Lista Monumentelor Istorice (2010 – OT-I-s-B-08534), dar nu l-am găsit, în ciuda insitențelor și a ajutorului acordat de localnici pentru găsirea toponimului. Monumentul a fost documentat înainte de marile lucrări de îndiguire și amenajare a râului Olt, din anii 70, și este probabil acoperit de aluviuni.

2.1.5. Scurte concluzii asupra perieghazelor de la terasa estică a Oltului

Rezultatele documentării în județul Olt, pe malul răsăritean al Oltului, au adus importate informații suplimentare în privința stabilirii conexiunilor între cele două linii fortificate – *Limes Alutanus* și *Limes Transalutanus* (vezi fig. 2.2).

Satul Mărunței se află exact în fața capitalei Daciei inferioare (*Romula*). Documentarea unei aducțiuni lungi de peste 2 km, cu un diametru atât de mare (20 cm) sugerează o importantă nevoie de apă potabilă. Deocamdată nu se cunoaște poziția obiectivului țintă, el putând să se afle sub satul modern. Ipoteza cea mai probabilă ar fi aceea a unei *villa rustica*, în primul rând datorită dimensiunilor relativ mici (ceea ce ar explica, oarecum, de ce este necunoscută).

Cinci kilometri mai în aval există așezarea romană de la Drăgănești, descoperită de Traian Zorzoliu, ceramica recuperată dovedind funcționarea ei în timpul provinciei romane.

Având în vedere că astfel de obiective rurale se aflau de o parte și de alta a drumului militar, este de presupus că drumul pornea spre est dintr-o poziție aflată undeva în fața capitalei, trecând deci printre *villa rustica* de la Mărunței și așezarea de la Drăgănești. Reperul arheologic intermediar al drumului spre *Limes Transalutanus* este de găsit la Stoicănești (pe Călmățui)⁴, sugerând că obiectivul final era undeva în zona satului Mândra, de pe Vedea. În zona acestui sat au fost identificate anterior (TEODOR 2013, 146-147) rămășițele unui turn de semnalizare, dar nu ar trebui exclusă apariția, în zonă, a unui obiectiv mult mai important.

Aproximativ 10 km mai la sud se profilează un al doilea canal de comunicație între linia alutană și cea transalutană. El este marcat, pe prima terasă (inferioară) a Oltului, de marea așezare (posibil fortificată) de la Zănoaga, care se află exact în fața celui mai mare fort al Daciei inferioare – Slăveni. La est de Zănoaga există două alte repere arheologice clare – așezarea de epocă romană de la Radomirești⁵, și o *villa rustica* la Mihăești⁶. Direcția pe care se dezvoltă acest drum are, la capătul său răsăritean, poziția orașului modern Roșiorii de Vede, pe teritoriul căruia s-a presupus, de mai mult timp, existența unui fort. Sugestia puternică pe care acest drum o oferă nu face decât să consolideze ipoteza.

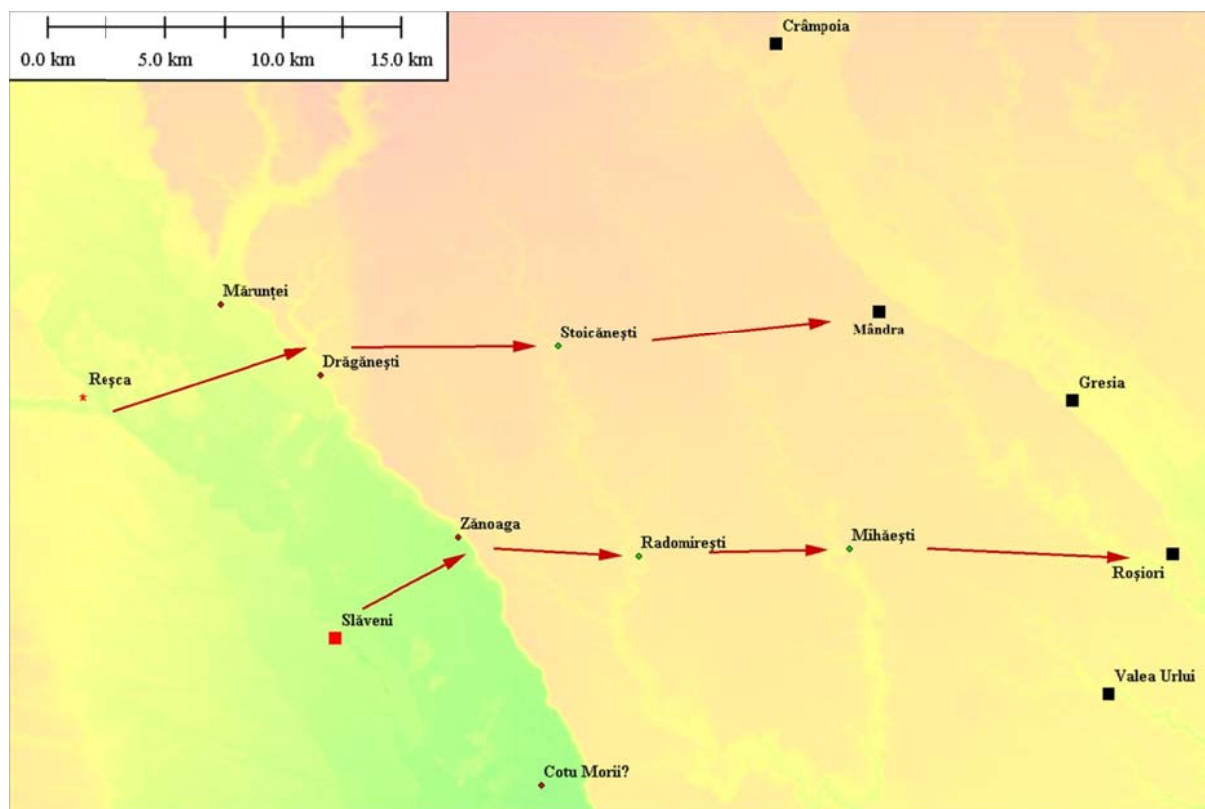

Figura 2.2. Harta posibilelor conexiuni între cele două frontiere, în zona Oltului inferior.

Legenda: stea – oraș (capitala Daciei inferioare, Romula); pătrat roșu – principalul fort al Limes Alutanus; pătrat negru – puncte de interes ale Limes Transalutanus; punct roșu – situri pe care s-au realizat periegheze, pe partea estică a Oltului; punct verde – situri arheologice de secol III din evidența arheologică preexistentă.

⁴ De unde, curios, provin mai multe descoperiri numismatice izolate (asociate „ceramicii dacice și romane”) însumând 7 monede de la Vespasian la Severus Alexander și 3 monede de la Constantin cel Mare la Valentinian (BICHI 1984, 76, cu bibliografia).

⁵ Cercetări preventive legate de modernizarea șoselei Alexandria-Caracal-Craiova, 2012, Mircea Negru (<http://cronica.cimec.ro/detail.asp?k=5034&d=Radomiresti-Olt-DN6/E70-Lot-2-Alexandria-Craiova-sectorul-Mihaiesti-Caracal-Draghiceni-2012>). Ortografia corectă a satului este „Mihăești”.

⁶ LMI 2010, OT-I-s-A-08519.

2.2. Misiunea Turnu Măgurele

2.2.1. Lunca Dunării

Deplasarea s-a desfășurat între 10-12 octombrie, începând la malul Dunării și progresând spre nord.

Recunoașterea de teren a început din satul Poiana, avansând spre fortul (mare) de la Flămânda⁷, pe digul ridicat în anii 70, construit inclusiv peste incinta de nord a fortificației.

Zona fortului pare complet compromisă de lucrările repetate de apărare împotriva inundațiilor Dunării, așa cum de altfel susținea și literatura de specialitate mai veche. Spre deosebire de anii 70, când s-au desfășurat acolo ultimele cercetări arheologice (Ioana Bogdan Cătănicu), în toată lunca inundabilă (la sud de dig) a fost plantată o pădure, încă tânără, dar suficient de deasă pentru a face practic imposibilă observația arheologică. Au putut fi identificate doar două secțiuni trasate de Bogdan Cătănicu, dar nimic altceva, fiind distrus, cu ocazia lucrărilor amintite, inclusiv valul, respectiv incinta de est a fortului. Zona sudică a fortului era acoperită de apă.

Singura soluție aparentă, astăzi, este o ridicare de dronă deasupra fortificației, într-un anotimp cu mai puțin frunze, respectiv în luna martie, dacă terenul dificil va permite accesul; chiar și așa, prelucrarea datelor aeriene, prin pădurea deasă de crengi, pare foarte problematică.

O situație la fel de jalnică se găsește de-a lungul „Drumului lui Traian” (așa cum figurează în hărți valul antic care înaintea spre nord) pe toată lungimea traversării luncii Dunării (cca 2 km). Drumeagul folosit pe vremuri doar de căruțe sau tractoare mici este astăzi folosit intens de utilaj agricol greu, inclusiv de camioane de mare tonaj (ne-am întâlnit cu un... tir). Actualul drum de câmp nu mai este drept (așa cum este reprezentat de hărți), ci este plin de oscilații, datorate probabil necesității de a evita zonele mai moi. Traseul monumentului nu se mai distinge în câmp.

Din nefericire, zona de luncă a limes-ului roman pare complet pierdută pentru cercetare. În imediata apropiere a satului există o scurtă lungime – de cca 100 de m – pe care o parte a elevației și lățimii valului însă se profilează. Este unicul loc de pe *Limes Transalutanus* unde valul se mai conservă pe o înălțime de 1,4 m, însă, oricum, și aici el a fost reamenajat (cu buldozerul!) pentru a primi un drum care duce spre câmp. Partea sa vestică pare a se conserva într-o formă mai mult sau mai puțin nealterată (fig. 2.3), pe o lungime de aproape 10 m, însă partea sa estică nu mai poate fi măsurată, drumul fiind amenajat la lamă, iar pământul împins spre est.

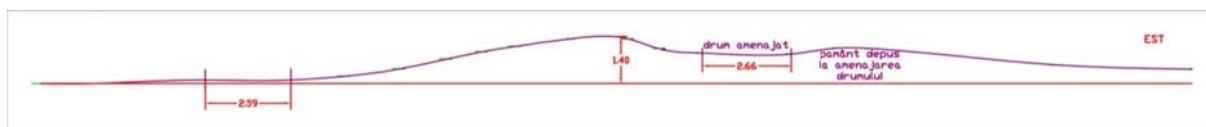

Figura 2.3. Secțiune topografică prin val în satul Traian, la cca 76 m sud de șoseaua județeană.

În primăvară vom relua însă activitatea pentru identificarea unor elemente suplimentare, în perimetrele satelor Poiana și Traian.

2.2.2. Traversarea Câmpiei Burnasului

Imediat la nord de vatra satului Traian valul urcă pe terasa înaltă a Dunării, diferența de cotă între luncă și terasă fiind de 50 m. Spre deosebire de cele constatate în lunca Dunării, aici valul nu este nici

⁷ Așa cum este el cunoscut în literatură, după numele de la finalul veacului XIX a actualului sat Poiana.

complet distrus, dar nici conservat pe înălțimi apreciabile. Monumentul poate fi descris drept foarte aplatizat, având o profilare de cca 1% (0.5 m înălțime pe o dispărare de cca 50 m), fiind adică foarte discret în peisaj, practic de negăsit fără ajutorul GPS-ului. De aici, de pe coasta de la Traian, și până în imediata apropiere a următoarei localități spre nord, Putineiu, valul nu este doar foarte aplatizat, dar nici nu prezintă urme vizibile de arsură⁸, așa că este greu de găsit. Excepțiile sunt reprezentate de viziunile la distanță prilejuite de traversările unor văi (de torent), cum este, de exemplu, Valea Adâncă (fig. 2.4). Un fapt frapant, în acel caz, este colorația terenului, care sugerează – fals! – că am avea un șanț între două valuri⁹; ajunși la fața locului, devine foarte evident că este un val (mai întunecat la culoare!) între două zone mai deschise la culoare. Nu vom încerca să explicăm fenomenul aici, mulțumindu-ne deocamdată a-l semnală.

O altă caracteristică a acestui *vallum* este prezența unor movile (așa sunt marcate pe hărțile militare mai vechi sau mai noi) imediat în spatele valului (unde la 15-20 de m mai la vest față de axul valului); poziționarea lor totdeauna la vest, ca și distanța regulată până la axul valului, a permis interpretarea lor drept ruine ale unor turnuri de supraveghere (TEODOR 2013, 22-24). Contrar celor observate pe alte zone ale valului de graniță (precum Scrioaștea sau Urlueni), aceste turnuri nu mai supraviețuiesc nici ca profil¹⁰, nici ca materiale arheologice recuperabile din arătură. Aceste diferențe ar putea fi interpretate, cel puțin deocamdată, ca o istorie distinctă a respectivelor segmente de val: unele au fost incendiate (cel puțin turnurile lor de observație), altele nu. Din această a doua categorie pare să facă parte o bună parte a traseului de la Dunăre spre Vedeia.

Figura 2.4. „Drumul lui Traian” la nord de Valea Adâncă.

Săgețile reprezintă o aproximare a dispersiei, prin arătură, a valului antic.

Singura excepție de la această regulă generală o reprezintă movila Traian Nord, aflată chiar la marginea terasei înalte a Dunării, desupra satului Traian. Ea nu prezintă urme de ardere, însă mai păstrează ceva profil (aproximativ 0,5 m). Centrul movilei nu era arat, iar motivul zăcea pe jos: o

⁸ „Val ars” este trăsătura definitorie cea mai frapantă a acestui *vallum* al *Limes Transalutani*, sau cel puțin așa este cunoscut din literatură; iată, însă, că acest lucru nu este valabil peste tot. Urme de pământ ars pot fi găsite, ici-acolo, practic oriunde, însă densitatea fenomenului are limite foarte largi, de la foarte discret, la extrem de evident (pământ de culoare roșiatică). La sud de satul Putineiu valul este foarte discret.

⁹ Aceasta conform practicilor celor mai obișnuite de interpretare a fotografiei aeriene, respectiv interpretarea terenului mai deschis la culoare ca fiind mai înalt, fiindcă el este primul care își pierde umiditatea.

¹⁰ Normal, fiindcă masa de materiale prăbușite ale turnului era mult mai mică decât cea a valului.

piatră calcar paralelipipedică, de 130 x 60 x 54 cm, cioplită, dar aparent anepigrafă¹¹. Dimensiunile de mai sus sunt cele tipice unei borne miliare, dar secțiunea pietrei – nu (ar fi trebuit să fie elipsoidală). Oricum, poziționarea ei, imediat în spatele valului, arată o acțiune deliberată, un semn cu semnificație, câtă vreme piatra lipsește cu desăvârșire din zonă și foarte probabil a fost adusă de dincolo de Dunăre.

Nu există variații semnificative la descrierile de mai sus. O nouă secțiune topografică a fost realizată peste val, într-o poziție aflată la 2 km nord de DN 52, tocmai pentru că ni se părut că acolo monumentul se conservă ceva mai bine. Măsurătorile au confirmat impresia, valul având încă 60 de cm înălțime, la o dispersare de 40 de m, reprezentând o profilare de 1,5%.

La figura 2.5 este descris, cu linii întrerupte, traseul urmat, de-a lungul a două zile, în plin câmp, cu o mașină de oraș pe drumuri de tractor. Acest lucru a fost posibil până în apropierea fortului de la Putineiu, unde ne-am oprit la Valea Totița, peste care nici un drum de câmp nu traversa (valea este inundată, mlăștinoasă).

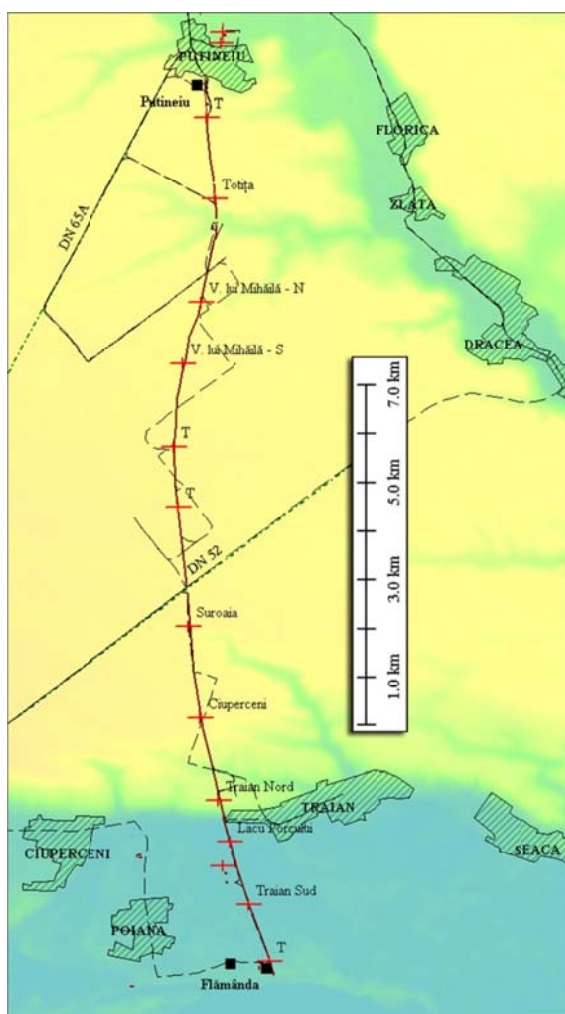

Figura 2.5. Traseul valului de la Dunăre la Călmaș.

Legenda: linie roșu închis – val; roșu deschis – localizarea „mobilelor” poziționate în spatele valului; linie punctată – fișierul Tracklog (rute GPS); linie și punct – șosele importante; hașură – localități actuale. EU-DEM (cote între 20 și 120 m).

Am ajuns pe versantul nordic al văii Totița după un lung ocol pe DN 65A. Aici, în poziția marcată în hărți ca având o movilă în spatele valului, dar și în jur (mai ales spre vale), am găsit o cantitate semnificativă de material ceramic (dar și materiale ceramice de construcție), în cantități suficiente

¹¹ Am reușit să degajăm relativ complet doar două fețe ale pietrei, pentru a putea face măsurătorile. Nu am încercat să o întoarcem, fiindcă ar fi presupus o săpătură mai adâncă și, oricum, nu am fi putut să o ridicăm (estimarea de greutate este de 570 kg).

pentru a sugera o poziție permanentă a armatei romane, probabil un post de pază al unui foarte probabil pod peste valea mlăștinoasă.

Următoarea oprire a fost la fortul aflat la sud de satul Putineiu, lângă cimitir. Zona fortului nu fusese arată, până la data vizitei, așa că fortul propriu-zis nu a putut fi inspectat de o manieră utilizabilă, în ziuda faptului că aveam în GPS coordonatele exacte. Au putut fi realizate însă alte observații utile, de mare interes; au fost sesizate două areale cu urme certe de activități umane, una la cca 180-190 m VNV de fort, și o a doua, separată (zona intermediară nu are urme consistente), aflată la 50 de m vest de fort, întinzându-se pe cca 100 de metri, pe un ax nord-sud. În ambele zone a fost remarcată nu doar frecvența ceramicii, dar și a materialelor de construcție, cel mai remarcabil fiind piatra de râu (care lipsește cu desăvârșire din zonă!), semn al amenajării unui drum. Fiind vorba despre două zone distincte, ele nu pot fi decât o mică așezare civilă și o necropolă. Dimensiunea obiectivelor extra-muros este simetrică cu fortul, care este unul dintre cele mai mici de pe graniță (un pătrat cu latura de cca. 37 de metri, cf BOGDAN CĂTĂNICIU 1997, fig. 76).

Cercetarea de suprafață de la Putineiu aduce un element mult așteptat: așezarea civilă pandant al fortului. După cum se știe, cercetarea arheologică anterioară nu a dezvăluit nici un fel de elemente de acest tip, consacrand ideea absenței acestor așezări (ceea ce este ușor absurd). Pe locul fortului de la Putineiu aveam să revenim în misiunea următoare (vezi mai jos).

În dreptul fortului valul este practic invizibil; el era astfel, deja, pe vremea lui Pamfil Polonic, rezultat al arăturilor vechi și repetate din preajma satului, dar și a faptului că nu conține materiale arse, mai ușor de văzut. Am re-identificat totuși valul (poziționat la 125 m est de fort), într-o poziție aflată la cca 200 m sud, urmărind traseul după reperele GPS. Profilarea sa, în acest loc, în preajma satului, este practic nulă.

Cu același prilej am încercat să găsim, la nordul satului, poziția unui turn de supraveghere, remarcat pe cele mai recente ortofografii, în zona de la marginea luncii Călmățuiului. În ciuda perseverenței noastre, pe un teren foarte greu, nu am reușit să ajungem la locația propusă, lunca fiind inundată. Aveam să revenim și aici, în următoarea misiune.

2.2.3. Observații la nord de Călmățui

La nord de râul Călmățui cercetarea liniei valului a avut un caracter mai puțin sistematic. Acest fapt se datorează, în primul rând, unei particularități a segmentului de la Călmățui până la gara Troian (a nu se confunda cu Traian): pentru 11 km valul este suprapus de drumuri moderne, respectiv de drumuri de ogor (primul km de la sud) și de DN 65A, ceea ce ne privează de observații de calitate.

Figura 2.6. Vedere de pe Movila Mare de la Băneasa, spre est.

Înălțimea reală a observatorului militar era, în realitate, mult mai favorabilă, fiindcă la cei 6 m al movilei se adăugau cei 8 m ai turnului de observație. În dreapta-jos – o cută a terenului care sugerează că drumul național nu a fost construit pe val (cum sugera Polonic), ci în marginea lui vestică.

O primă oprire am efectuat-o pe Movila Mare de la Băneasa, impresionați de mărimea ei (o circumferință de cca 45 m și o înălțime de 6 m), care o transformă într-un post de observație „natural” (este totuși antropică!), imposibil să nu fi fost sesizat (și folosit) de romani. Chiar dacă, fără dubiu, movila ar trebui să aparțină unor culturi preistorice (epoca bronzului?), în această întinsă Câmpie a Burnasului movila este o excelentă oportunitate de observație la distanță. Bănuielile ne-au fost confirmate de o altă piatră cu secțiune rectangulară, ceva mai mică decât cea de la Movila Traian Nord, respectiv 90 x 28 x 28 cm, de asemenea anepigrafă. Și aceasta este o piatră fasonată, cu formă regulată, adusă de la sudul Dunării (este sursa cea mai apropiată de piatră!), și care, neîndoielnic, a fost folosită de romani. Poziționarea ei, pe fața vestică a movilei (sub cota vârfului), indică și direcția unde va trebui căutat drumul roman.

O ultimă acțiune de amploare, în cadrul acestei misiuni (numită, convențional, „Turnu Măgurele”), a fost vizita în zona fortului de la Valea Urlui. Pârâul Urlui este cea mai importantă sursă de apă între Călmățui și Vedea, formând astăzi un lanț de lacuri artificiale¹². Fortul se află pe malul sudic al văii, pe o înălțime dominantă, relativ bine protejată natural, și se află la peste 300 de m de troian, de care este separat și de două văi. Deși arată sistematic, fortul pare relativ bine conservat, fiind foarte bine vizibil pe teren, în primul rând deoarece la construcția paramenților săi s-a folosit mult pământ ars. Materialul arheologic se găsește în cantități relativ mari, mai ales pe suprafața fortului, dar și pe pantele de la est de fort, respectiv pe direcția apei, dar nu este clar dacă ele semnalează o așezare civilă, sau sunt materiale curse pe pantă (cam departe, totuși, respectiv 91 de metri exact, pentru poziția cea mai îndepărtată).

Subliniem aici faptul că fortul de la Valea Urlui este singurul care nu a avut parte, până astăzi, de nici o investigație arheologică.

Figura 2.7. Detaliu de pe valul de la Valea Urlui, ilustrând mărimea fragmentelor de pământ ars, dar și compoziția, care cuprinde pete evidente de var.

¹² Uitându-ne rapid la alte date, precum numărul de localități înșirate de-a lungul cursului de apă, precum și la faptul că la finalul veacului XVIII (cf. hărții Specht) existau astfel de acumulări de apă, de pildă la Belitori (azi Troianul), sugerează o vale cu resurse de trai suficiente și în trecut, în ciuda climei și aspectului stepic.

Deloc surprinzător, și valul din fața fortului este construit cu pământ ars, în cantități foarte semnificative (fig. 2.7). Aspectul arsurii nu recomandă un „incendiu”, ci o ardere deliberată a materialului de construcție, în alt loc decât construcția. Menționăm că valuri¹³ de acest tip au fost studiate doar pentru prima și a doua epocă a fierului, neexistând analogii în lumea romană¹⁴.

A fost cercetat în detaliu un segment de 240 m de val, aflat imediat deasupra Văii Urlui. Lățimea terenului ars (și ușor mai ridicat) este de 4-5 m. Au fost sesizate și două poziții în care arsura se întindea mai mult, în zona din spatele valului, fiind – posibil – resturile a două turnuri de supraveghere (la distanță reciprocă mai mică decât cea așteptată)¹⁵.

Figura 2.8.

Cercetare de suprafață în zona Valea Urlui.

Legenda: linie roșu închis – traseul valului; albastru intermitent – segmentul identificat al unui drum (foarte probabil roman); negru intermitent – traseul urmat.

¹³ Acesta este cuvântul consacrat din limba română, venind direct din latinul *vallum*; de observat însă că în engleză același cuvânt a dat „wall”, care se traduce „zid” și care este mult mai descriptiv pentru tipul de construcție antică; în acest caz, este un zid cu infrastructură lemnoasă, cu doi paramenți solidarizați, interiorul fiind umplut cu materiale aflate la dispoziție (piatră sau resturi de cărămidă, acolo unde există, dar aici exista doar pământ, respectiv argile).

¹⁴ Ca o concluzie preliminară, această „inovare” a romanilor s-a datorat lipsei altor materiale de construcție. Romanii sunt renumiți nu doar pentru standardele lor în construcție, ci și pentru spiritul practic și capacitatea de adaptare la resursele locale. Sondajele sedimentologice (vezi Secțiunea 8 a raportului) au dat interesante sugestii inclusiv asupra construcției acestor valuri.

¹⁵ Distanța uzuală, din cercetările anterioare, ar trebui să nu fie mai mică de o jumătate de milă. În acest caz, însă, ne aflăm la doar 300 de metri de fort, iar paza poate să fi fost mai riguroasă.

Am remarcat și anterior urmele de var din amestecul ars; ele sunt interesante, având ca replică doar valul dacic de la Ponorici (Munții „Orăștiei”, lângă satul Cioclovina)¹⁶. Studiile realizate pe teren la acesta din urmă au concluzionat (Teodor, Pețan, Berzovan, 2013) că amestecul de pământ ars, care conține mult calciu, este foarte dur, similar cu o cărămidă, în ciuda faptului că este mai ușor, mai poros; amestecul este rezultatul condițiilor locale, roca prezintă aproape exclusiv în zonă fiind calcarul. Apariția aceluiași aspect – argilă arsă cu urme clare ale unei materii albicioase (revedi fig. 2.7) – a fost desigur de natură să ne intrige; încercarea de a sparge bolovanul de pământ ars din imagine, din două lovituri de bocanc, a eșuat, mărturisind astfel o duritate considerabilă. Nu mică ne-a fost surpriza să găsim, la baza pantei, două bazine de var, una la nici 20 de m de capătul inferior al valului, clar vizibilă în arătură, iar o a doua mai departe, la 127 m VNV de același reper, deconspirată de mici săpături neautorizate (probabil ale detectoriștilor), la baza pantei. Nu am înțeles atunci de ce ambele erau în vale, dar am înțeles mai târziu: acolo se afla resursa, respectiv concrețiuni calcaroase care apar la o anume adâncime, aflorimentul fiind mai ușor de găsit în vale, unde apa a săpat în paturile geologice superioare. Clarificări ale acestui aspect aveau să fie aduse ulterior, în două misiuni distincte, respectiv „misiunea Putineiu” și „misiunea carota”.

Un ultim episod al „misiunii Turnu Măgurele” a constat din căutarea unui drum roman relevant anterior (august 2014) de dronă, la nord de Valea Urlui. Traseul a fost lung și neobișnuit de greu (mai ales pentru mașină, vezi fig. 2.8). Am eșuat în tentativa de a găsi segmentul sudic al drumului, lângă pârâul Urlui; drumul a fost totuși identificat pe câmp, cu destulă greutate, pe jumătatea nordică a segmentului investigat, ca o foarte discretă încrețire a solului, însoțită, foarte sporadic, de materiale de construcții prezumtiv romane (inclusiv un fragment de cărămidă).

Cercetările de la Valea Urlui s-au încheiat în punctul aflat la vest de Valea Mocanului, foarte important pentru că este unicul pentru care cunoaștem două drumuri romane, plus valul, într-un perimetru relativ restrâns. În acest punct a fost realizată un nouă secțiune topografică peste val, dorind mai ales să descriem – pe cea mai bine conservată secțiune – relația valului cu terenul din jur (fig. 2.9); după cum se poate ușor observa, în ciuda faptului că terenul este în pantă ușoară¹⁷, nu se poate observa nici un fel de alveolare, pe nici o parte a valului. Înălțimea conservată este, funcție de modul de calcul, între 0,86 și 0,75 m, la o disipare de numai 28,5 m; profilarea, aici, este mult mai mare decât cea cunoscută în alte părți, respectiv 2,8%. Simplu – acest segment de val este relativ ușor de observat, chiar și din șosea.

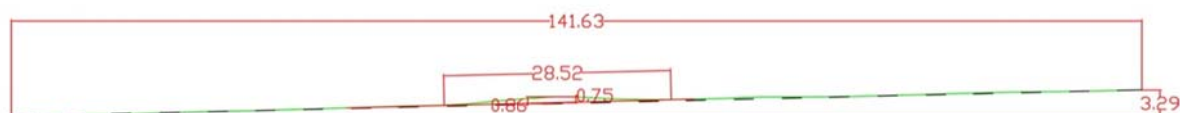

Figura 2.9. Ax topografică (NV-SE) peste valul roman în punctul Valea Mocanului.

¹⁶ Vezi TEODOR et al. 2013, raport (amplu) de periegheză în zona Ponorici, cu elemente de analiză arheometrică a materialelor arse. Raportul a fost publicat pe site-ul personal al lui E.S. Teodor, deoarece în România nu mai publică rapoarte nici o revistă care se... respectă, cu atât mai puțin un text în limba română. Chiar dacă înțelegem că publicarea în limbi de circulație este importantă (iar listele noastre bibliografice ilustrează această înțelegere), mai credem că este important să apărăm „dreptul de cetate” al limbii române în știință, cel puțin atunci când vine vorba despre rapoarte de teren, câtă vreme „beneficiarii” unor astfel de note nu vor fi, destul de sigur, decât arheologii români, singurii interesați de detaliile de teren.

¹⁷ La partea superioară a axei diferența de nivel este de 3.29 m, respectiv o pantă de 2,32%.

2.3. Misiunea Putineiu

2.3.1. Activități în raza satului Putineiu

Activitatea de teren s-a desfășurat în zilele de 16-17 octombrie, având ca scop completarea misiunii anterioare, inclusiv prin revenirea în unele puncte și obținerea unor detalii. Primele obiective au fost legate de satul Putineiu, dând astfel și numele (convențional) al misiunii.

Figura 2.10. Periegheză pe micul fort de la Putineiu.

Ne-am întors deci pe locul fortului aflat la sud de sat, în speranța că stadiul lucrărilor agricole va permite observații mai detaliate. Bănuiala s-a confirmat, suprafața de interes fiind parțial proaspăt arată (fig. 2.10). Poziția în teren a fortului a fost pentru prima dată precizată cu acuratețe¹⁸, locul fiind cu aproape un metru mai sus decât suprafețele împrejmuitoare. Densitatea de materiale arheologice este cea normală pentru un fort roman (deși, de pildă, inferioară celor constatate la Valea Urlui). Cea mai importantă constatare este aceea că paramentele fortificației au fost ridicate într-o manieră similară cu cele constatate la Valea Urlui, respectiv utilizând pământ ars la compactare; și aici, însă există o diferență cantitativă, în sensul că la Putineiu aceste urme sunt ceva mai discrete. Demn de semnalat, troianul din zona fortului (aflat la 135 m est de fort) nu are în compoziție pământ ars, păstrând caracteristicile observate pe tot traseul de la Dunăre până aici.

Troianul este practic invizibil în zona din proximitatea satului, în dreptul fortului¹⁹. El a putut fi sesizat într-o poziție aflată la 700 m SSE de fort, ca o extrem de discretă încrețire a câmpiei, însoțită de foarte puține artefacte.

Al doilea obiectiv pe raza satului Putineiu a fost lunca Călmățului, căutând instalațiile militare care facilitau și supravegheau traversarea celui mai important curs de apă între Dunăre și Vede. Literatura anterioară nu s-a exprimat asupra subiectului niciodată, cu excepția lui Pamfil Polonic²⁰, care spune doar că troianul se vede în Lunca Călmățului, fără a oferi însă o descriere sau repere

¹⁸ Deși avem patru seturi de ortofotografii, la care se adaugă cele accesibile pe Google Earth sau Bing, nu am reușit până acum să localizăm fortul „dincolo de oricare urmă de îndoială”. În documentația noastră prealabilă (care provine din TEODOR 2013) fortul era localizat aproximativ corect (cu eroare de cca 15 m, discutând de centrul fortului), dar acest fapt era mai degrabă rezultatul norocului decât al unei certitudini.

¹⁹ El dispăruse din peisaj încă din vremea lui Pamfil Polonic, care menționează explicit acest lucru; Nu complet însă, câtă vreme el mai figura pe Planurile Director de Tragere (foaia 3637 din 1930). Oricum, astăzi, acest segment de 600 de metri nu este vizibil pe nici una dintre fotografiile accesibile.

²⁰ Este vorba despre caietele de notițe ale topografului lui Grigore Tocilescu (Directorul Muzeului Național de Antichități, la final de veac XIX), rămase însă nepublicate până recent (TEODOR 2013, Anexa 1, pentru pasaje referitoare la *Limes Transalututus*).

topografice. O importantă sugestie asupra locului anume unde acest lucru s-ar întâmpla o oferă Planurile Director de Tragere (foaia citată supra, din 1930), indicând aliniamentul valului la nord de pârâu; continuarea cea mai probabilă, desigur, ar fi într-o poziție față-în-față. În baza acestor indicii, beneficiind – începând cu aprilie 2014 – și de un ortofotoplan mai bun²¹ decât edițiile anterioare, am putut formula și o ipoteză mai exactă asupra traseului valului prin luncă (v. fig. 2.11).

Figura 2.11.

Situația în Lunca Pârâului Călmățui, la nord de satul Putineiu.

Legenda: săgeata roz – ipoteza unui turn de supraveghere; aliniamentul de săgeți verzi – „drumul de cărămidă”.

Aceasta era, de fapt, a doua tentativă de a ajunge la poziția presupusă a aparține unui turn de supraveghere (are dimensiuni tipice, ca și o localizare perfectă față de aliniamentul – din nou, presupus – al valului din luncă), folosind o rută nouă. Am eșuat și a doua oară, la jumătatea drumului, terenul fiind extrem de moale și riscând, realmente, să fim înghițiți de mlaștină.

În această situație, am apelat la un localnic, solicitând ajutor pentru a ne atinge obiectivul. Așa am cunoscut un pensionar, Sultan Gheorghe, care ne-a oferit informații de tot interesul. Astfel, am aflat

²¹ Este vorba despre ediția militară (2012), de care Muzeul Național de Istorie beneficiază în virtutea unui protocol dintre Ministerele Apărării și Culturii.

că nivelul de umiditate în luncă este neobișnuit de mare, informatorul punând situația pe seama ploilor consistente din timpul primăverii și a verii, restul făcând numeroasele izvoare care curg dinspre sat spre luncă²². La poziția turnului nu aveam cum să ajungem, ea aflându-se într-o zonă greu accesibilă, deci inaccesibilă într-un an ploios. Spre luncă, pe direcția râului, există totuși un soi de potecă, ceva mai înaltă, pe care informatorul o știe din copilărie, și care duce spre un vechi vad; în anii 50 nu mai exista un pod, însă se mai vedeau, în apă, stâlpii unui pod de lemn. Cea mai interesantă parte a informațiilor oferite se refereau la alcătuirea acelei „poteci”, care ar fi fost „de cărămidă”; chestionat asupra semnificației exacte a cuvântului „cărămidă”, subiectul a răspuns „pământ ars”, un indiciu extrem de puternic că este vorba despre un drum roman.²³ Am și mers vreo 200 de metri pe acea potecă mai ridicată, dar călăuza noastră ne-a spus că nu vom ajunge departe, în condițiile date de umiditate, așa că am amânat, din nou, tentativa de a ajunge la râu.

2.3.2. Activități în raza satului Băneasa

După Putineiu am vizitat poziția alăturată de la nord, respectiv aliniamentul valului la nord de valea Călmățui, cu acces din șoseaua dinspre Băduleasa. Am detaliat observațiile într-o poziție aflată aproximativ la jumătatea distanței dintre amintita șosea și Valea Călmățui, acolo unde era notat pe GPS un tumul, într-o poziție aflată în spatele valului. Tumulul, ca atare, destul de aplatizat, nu prezintă urme de activități în epocă romană și, de altfel, se află relativ departe de aliniamentul valului (ocupat astăzi de un drum de ogor), respectiv la 50 de metri. Urme de chirpic și materiale mărunte apar pe măsură ce ne apropiem de val, respectiv de la o distanță de 35 m de axul valului, densitatea acestora crescând în proximitatea valului. Nu excludem ca în acea poziție să fi existat amenajări legate de supravegherea fâșiei de frontieră. Cât despre val (mai exact lateralele valului, nesuprapuse de drum), el prezintă deja urme clare de pământ ars²⁴. Se conturează tot mai clar că nu există două clase de construcții de pământ, respectiv una „cu pământ ars” și una „fără pământ ars”, ci doar diferențe cantitative. Asupra acestor diferențe vom reveni.

Următoarea oprire am făcut-o 2,3 km mai spre nord, acolo unde se află fortul mare de la Băneasa (fig. 2.12). Materiale arheologice risipite în arătură au fost sesizate cu 70 de m înainte de a ajunge la fortificație, venind dinspre est. Ținând cont de distanță și de configurația terenului – complet plan – dar și de densitatea mare a rămășițelor de locuire, putem fi siguri că în afara fortificației există și amenajări de altă natură. Am parcurs toată latura de sud a fortului, constatând două lucruri demne de reținut: în primul rând densitatea mare a materialelor ceramice și de construcții (inclusiv colțuri de cărămidă și țiglă); în al doilea rând – frecvența mare a pământului ars, care însoțește conturul locului, în dreptul paramenților. Este primul loc, venind dinspre Dunăre, unde frecvența pământului ars – utilizat ca material de construcție – este foarte mare, fiind un lucru frapant și vizibil de la distanță. Nu doar frecvența, dar și mărimea unor fragmente de pământ ars este aici semnificativă, cu atât mai mult cu cât locul este teren arabil.

Latura de sud a fortului se sprijină pe o „ruscă”²⁵ (Rusca Fundaților), indicând un posibil loc de pasaj peste pârâul Călmățui. Așezarea civilă, dacă ar fi să încercăm să-i deducem poziție, ar trebui să fie cât

²² Izvoare care însă explică poziția satului în poziție relativ înaltă, la marginea terasei, dar și relativ departe de Călmățui.

²³ Beneficiem acum, la capătul primei etape de execuție a proiectului de cercetare, și de alte informații, respectiv cele furnizate de sondajele sedimentologice (vezi Secțiunea 8 a raportului), ceea ce conferă ipotezei formulate pe teren calitatea de cvasi-certitudine.

²⁴ Evităm noțiunea de „chirpic ars”, folosită uneori fără discernământ în limbajul arheologic uzual; chirpicul este un material de construcție în care, alături de argile, se adaugă paie și excremente de animale, care joacă rolul liantului. Nu există nici un fel de indiciu că pământul ars (găsit aici cu granulație fină, de dimensiunile unui bob de linte).

²⁵ Regionalism denumind un pasaj (natural sau parțial amenajat) între o luncă și o terasă înaltă. Numele apare în numeroase toponime de pe malul estic al Oltului (care este înalt). Acolo unde terasa este înaltă, ele reprezintă puncte de trecere obligatorii, adică pasaje de interes strategic. Poziționarea fortului, cu latură

mai aproape de terasă – așa cum și fortul este – și eventual cât mai aproape de acest pasaj. Un loc bun de așezare ar fi pe partea sudică a rampei naturale care este Rusca Fundațiilor; ar fi, în schimb, o poziție mai puțin protejată militar. De aceea ne-am încercat norocul în direcția opusă, la nord de fort. Mergând la o distanță de 100 m nord de fort²⁶, ne-am deplasat pe direcția unei movile aflat la 200 m NNE de fortificație; pe tot acest traseu am găsit diverse urme materiale de locuire, totuși nu la nivelul așteptat pentru niște *canabae*.

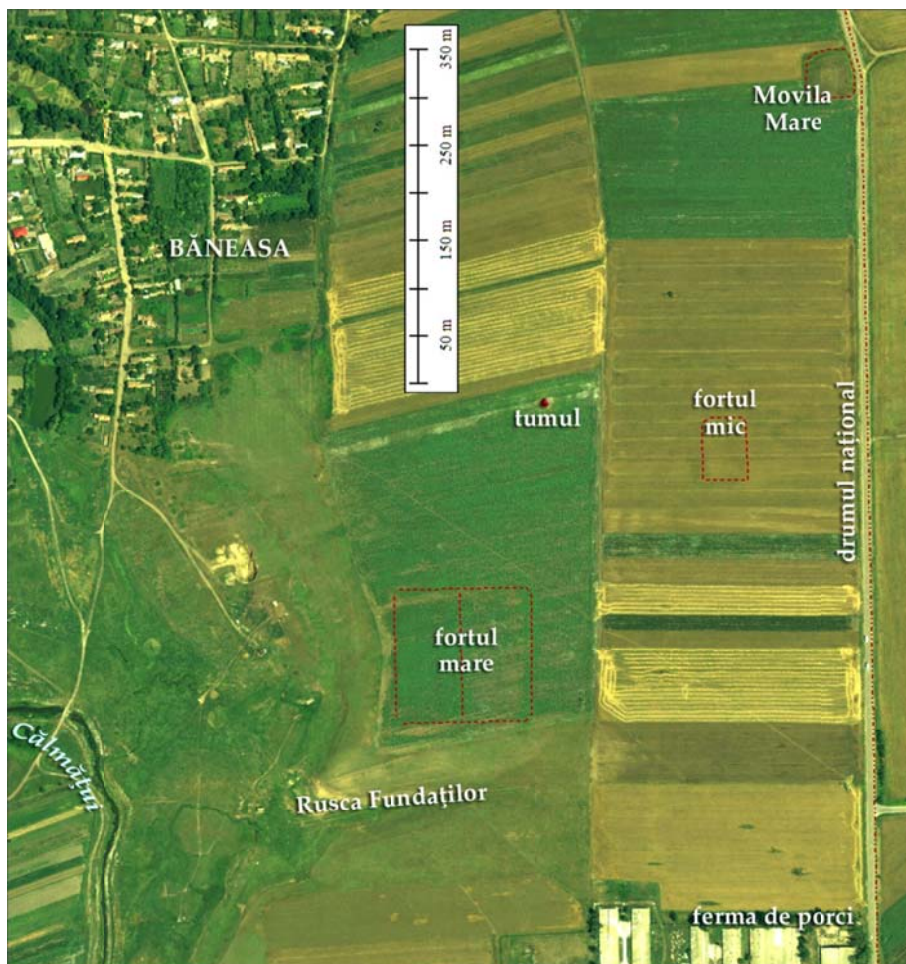

Figura 2.12.
Planul monumentelor
de la Băneasa.

De la tumul ne-am deplasat spre fortul mic de la Băneasa, aflat la 220 m NE de fortul mare. Suprafața era proaspăt arată și perfect vizibilă, ridicătura fiind vizibilă de la distanță. Spre diferență însă de fortul mare, aici nu am văzut deloc pământ ars, iar rămășițele arheologice sunt foarte rare, conducând spre ideea că incinta a fost folosită o perioadă limitată de timp²⁷.

sprijinită de ruscă, este semnificativă pentru efortul de a bloca vadurile naturale ale Călmățuiului, singurul curs de apă semnificativ între *limes* și linia Oltului.

²⁶ Latura vestică a fortului, poziționată exact pe marginea terasei, are aceleași caracteristici constructive precum cea de sud, descrisă anterior.

²⁷ Teoria slujită de Ioana BOGDAN CĂTĂNICIU (1997) spune că forturile mici din perechile de forturi (Băneasa, Urlueni, Săpata) sunt mai timpurii.

2.3.3. Cercetări de suprafață la vest de Roșiorii de Vede.

Principalul obiectiv al acestor periegeze liniare a fost să acopere zone care au scăpat primelor cercetări din zonă, cele din toamna anului 2012. A fost vizat „valul dublu” aflat la vest de zona industrială a orașului, apoi s-au făcut mai multe verificări ale „ipotezei Polonic”.

Vom începe prin a relata, sumar, vizita la așa-numitul „val dublu”, aflat la nord de strada Oltului (cu prelungirea sa spre vest – str. Uzinei Electrice, v. fig. 2.13). Numele i-a fost atribuit datorită aparenței pe care o oferă în ortofotografie, care sugerează prezența unui șanț între două valuri. Zona este greu accesibilă – deși foarte aproape de oraș – datorită drumurilor foarte proaste, dar și dificil de cercetat, datorită culturilor de porumb nerecoltate, dar și a pârloagelor sălbatice. Am reușit totuși, pe câteva fâșii de teren cu vizibilitate mai bună, să stabilim că este vorba despre un singur val, aplatizat (un profil mai mic de 0,5 m), fără urme vizibile de șanț, de o parte sau de cealaltă. Situația de la Roșiori, de la nord de Strada Oltului, seamănă destul de bine cu cea sesizată la nord de Valea Adâncă (între movilele Traian Nord și Ciuperceni), descrisă într-o sub-sețiune anterioară (2.2.2).

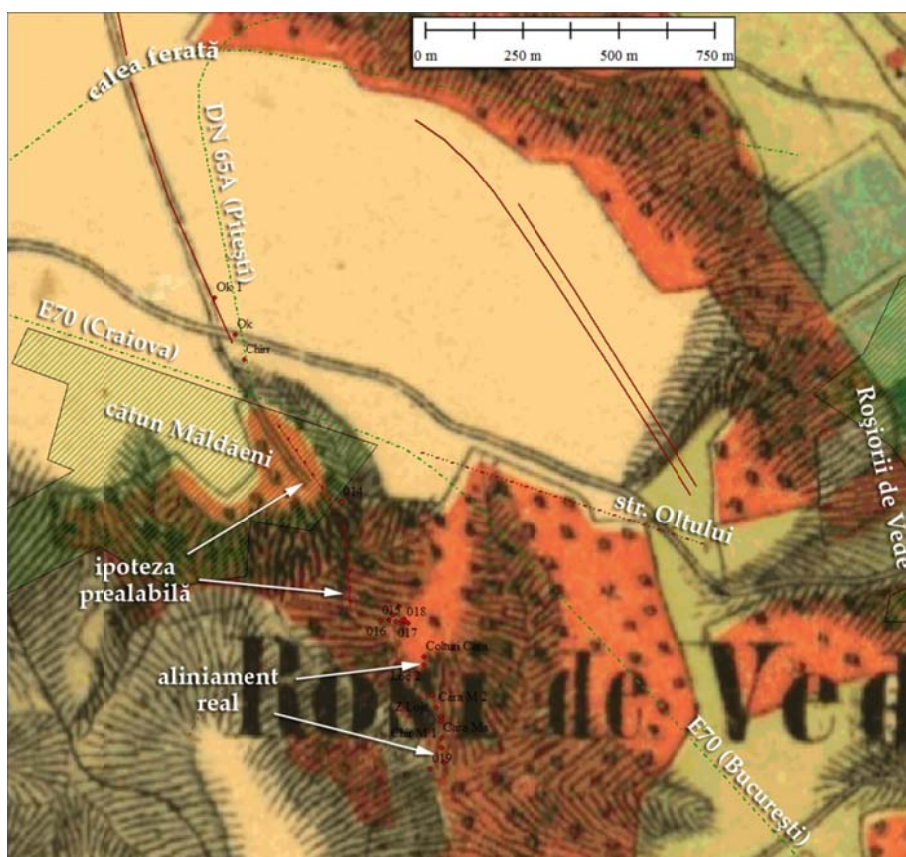

Figura 2.13.

Situația la vest de Roșiorii de Vede.

Suport de hartă – Harta Szathmári (date colectate la 1857); cu roșu – viile orașului.

Legenda:

- linii roșu închis: urme observabile pe ortofotoplan, confirmate ca lucrări liniare romane;
- linii întrerupte cu verde: căi de comunicație actuale;
- puncte roșii – marcate GPS;
- hașuri: localități actuale.

Cel mai important obiectiv în zonă a fost așa-numita „ipoteză Polonic”²⁸. Pe scurt, între notele lăuate de Polonic, la final de secol XIX, și ceea ce se poate observa pe ortofotografiile disponibile, există o considerabilă diferență: în timp ce Polonic afirmă că valul trece relativ departe de oraș, trecând valea Bratcovului la 2 km vest de Roșiori, urmele astăzi vizibile pe fotografiile aeriene arată un val care merge perpendicular pe oraș, putând să fie urmărit până la cimitirul orașului. Ipoteza cu care am lucrat, încă din cartea din 2013, a fost că ceea ce vedem noi astăzi pe monitoare, și traseul descris de Polonic, ar fi în fapt două lucruri (variante) diferite.

Pentru clarificarea acestei ipoteze de lucru un pas important a fost consultarea hărții Szathmári, care a devenit o resursă publică (<http://www.charta1864.ro/charta.html>) în iarna 2013-2014, care

²⁸ Comentarii mai ample la TEODOR 2013, 158-160.

prezenta la vest de oraș o situație cel puțin interesantă: imediat la nord de valea Bratcov, acolo unde astăzi este un cătun²⁹, dar la jumătatea veacului XIX nu existau decât niște vii (invocate și de Polonic), începe un drum (care nu vine de nicăieri!) și merge spre nord; dincolo de linia căii ferate de astăzi (v. fig. 2.13) acest drum suprapune urma valului roman de pe ortofotografii. La sud de calea ferată urma de pe ortofotografii este ceva mai îndoielnică³⁰, așa că existența valului trebuia confirmată pe teren.

Valul antic iese în câmp deschis imediat la nord de intersecția șoselelor E 70 (Craiova) și DN 65A (Pitești), fiind verificată exact în zona acelei intersecții, pe o lungime de cca 200 m. Reperele GPS au fost confirmate în câmp, constatându-se o denivelare de formă și amplitudine deja cunoscute. Au fost sesizate doar foarte discrete fragmente de pământ ars, în lungul obiectivului (notă comună cu toate valurile de lângă Roșiori, dar și de pe Dealul Scrioaștea, cf. constatărilor din perieghiza din 2012).

Figura 2.14. Peisaj la sud de cătunul Măldăeni, vedere spre sud.

Cu săgeți este marcat traseul troianului dincolo de Valea Bratcov. În fundal – Spitalul de Pneumoftiziologie.

Odată clarificată această incertitudine, mai rămânea de lămurit traseul spre valea Bratcov, pentru ca „ipoteza Polonic” să fie confirmată. Cercetarea s-a mutat la sudul cătunului Măldăeni. Acolo existau întinse holde nerecoltate de porumb, făcând imposibilă observația. Am căutat ieșirea către lunca pârâului Bratcov, sperând în condiții mai favorabile. Înaintând către est, pe drumul de ogor care merge paralel cu râul, dar la aproximativ 200 de m nord de acesta, am găsit ceea ce căutam pe chiar suprafața drumului: urme de pământ ars, ceramică și fragmente de materiale de construcție. Aceste urme erau distribuite mai degrabă radial, pe un diametru de cca 40 de metri, constituind modelul de distribuție a urmelor unui turn de observație. Din acest punct ne-am îndreptat direct spre cursul râului, sperând că vom beneficia de un „efect aerian” (vizibilitate la distanță), datorită contrapunerii pantelor de pe cele două părți ale unei văi; ceea ce s-a și întâmplat (v. fig. 2.14).

²⁹ Funcție de sursa de informații consultată, grupul de case (în creștere rapidă) aparține fie de satul Măldăeni (aflat la cca 2 km vest), fie orașului Roșiori (aflat la 2 km est), de care este totuși separat prin platforma industrială.

³⁰ La fel de adevărat că acest segment de val, deși greu de văzut pe ortofotografii, este documentat pe PDT (Planurile Director de Tragere).

Trecerea prin pârâul Bratcov este dificilă (deși cursul de apă este mic), așa că am oprit cercetarea pe malul nordic al râului. La întoarcere spre cătun, folosindu-ne de faptul că știam capătul troianului de pe malul sudic al văii, am reușit să găsim și continuarea spre nord, închizând observațiile în fața turnului ars, găsit anterior. Traseul construcției antice este destul de bine profilat, însă numai pe prima sută de metri la nord de cursul apei, însă restul traseului spre sat este marcat de diverse materiale de construcții, inclusiv cărămidă și ceramică romană.

Rămânea de clarificat traseul acestei construcții între segmentul cunoscut de la Valea Bratcovului și traseul cunoscut – încă de mai multă vreme – de la sud de Spital. În această din urmă zonă drumurile romane se despart, unul mergând direct spre oraș, iar altul venind spre cătunul Măldăeni; primul este cel sesizat, încă cu ani în urmă, pe ortofotografii, cel de-al doilea este cel atestat de Polonic, dar ne-regăsit pe teren până acum.

Mai rămânea, de asemenea, de clarificat, în termeni de coordonate geografice, traseul monumentului din zona de la nord de spital (fiindcă nu rezultă cu precizie din fotografia de la fig. 2.14).

Un alt aspect nu foarte clar este natura construcției care leagă zona spitalului de cătunul Măldăeni. Acolo unde a putut fi observat în relief (de o parte și de alta a pârâului Bratcov) el este bine profilat (are cca 0,7 m înălțime), dar are o lățime foarte modestă, de cca 4-5 m, ceea ce este neobișnuit. Ipoteza noastră de lucru, la acest moment, este că aici vorbim despre un drum, nu despre un val de graniță. Într-adevăr, pentru trupele care se mișcau în lungul graniței, traseul prin Măldăeni este considerabil mai scurt decât prin Roșiori, fiind deci preferabil. Acesta nu este deci un drum de deservire a pazei de frontieră (acesta ar trebui să se afle imediat lângă val), ci un drum strategic, pentru trupele care se deplasează la distanță.

Corelarea planimetrică între traseul de la vest de spital și traseul de lângă cătun a fost parțial realizată ulterior, într-o misiune de dronă.

2.3.4. Misiunea dronă la vest de Spitalul de Pneumo-ftiziologie

În timpul execuției Misiunii Carota (6-9 noiembrie 2014, vezi Secțiunea 8) s-a întâmplat să fie și o zi cu soare. Am chemat echipa „dronă” de la București, special pentru a realiza a doua misiune a Experimentului în perimetrul Valea Mocanului, prognozele pentru restul lunii fiind pesimiste³¹. După executarea acesteia, fiindcă tot se afla acolo echipamentul, am cerut survolul zonei de la vest de Spital, pentru a putea face legătura dintre cele observate în cătunul Măldăeni (v. subsecțiunea precedentă) și zona de experiment.

Datorită luminozității mici (și în scădere), ortofotografia a fost mai puțin expresivă decât speram, însă modelul teren obținut prin fotogrametrie (fig. 2.15) a dat satisfacție, relevând traseul obiectivului roman în câmp (nu este clar acum dacă este un drum sau un val). Menționăm că la momentul respectiv drona era singurul mijloc posibil de folosit, câmpul fiind atât de înmuiat de ceața deasă din ziua anterioară, încât era imposibil de intrat³².

Această ultimă misiune de dronă, pe 2014, a permis concretizarea „ipotezei Polonic”³³ (fig. 1.16), având acum un traseu concret a ramurii vestice a amenajărilor romane. După identificarea pe teren a celor două variante, vor mai rămâne însă multe de făcut pentru a defini fiecare dintre aceste trasee. Perieghiza la sud de cătunul Măldăeni (sub-secțiunea 2.3.3) a permis formularea ipotezei că această

³¹ Și nu ne referim la prognozele meteorologilor (români sau străini), care în cursul lunii s-au răzgândit de multe ori, ci la avertismentul unui localnic (arheologul Pavel Mirea de la Alexandria), care a spus că „dacă s-a pus ceața, așa rămâne toată luna”. Din nefericire a avut dreptate.

³² Am testat în timpul ridicării țintelor asociate zborului; o persoană care stătea în același loc mai mult de trei secunde se scufunda până la glezne!

³³ Mai multe detalii despre aceasta în sub-secțiunea anterioară a raportului.

ramură vestică a amenajării ar fi un drum, bazându-ne pe lățimea aparentă mică. Carotele realizate în zona Valea Mocanului atât prin val, dar și prin unul dintre drumuri (vezi Secțiunea 8), au arătat clar diferențele de gabarit a celor două construcții.

Figura 2.15. Model teren (DEM) obținut prin fotogrametrie, via UAV, imediat la vest de Spitalul de Pneumo-ftiziologie, Roșiorii de Vede.

Diferențele de cotă între câmpia înaltă și Valea Bratcovului (reprezentată parțial, cu verde) – cca 20 de m (în reprezentare, aici, sub 10 m).

Obiectele închise la culoare reprezintă tufișuri înalte sau stâlpi. Lungimea modelului – cca 800 m.

Rămân de asemenea lucruri neclare în zona dintre cele două ortofotografii de la fig. 2.16; ortofotografia militară (2012) nu este, în acest caz, foarte fericită, iar produsul Google Earth sugerează că cele două linii (valul în est și drumul în vest) se intersectează, ceea ce este absurd, dar lucrurile necesită noi analize în zonă, inclusiv geofizice (probabil kapa-metru).

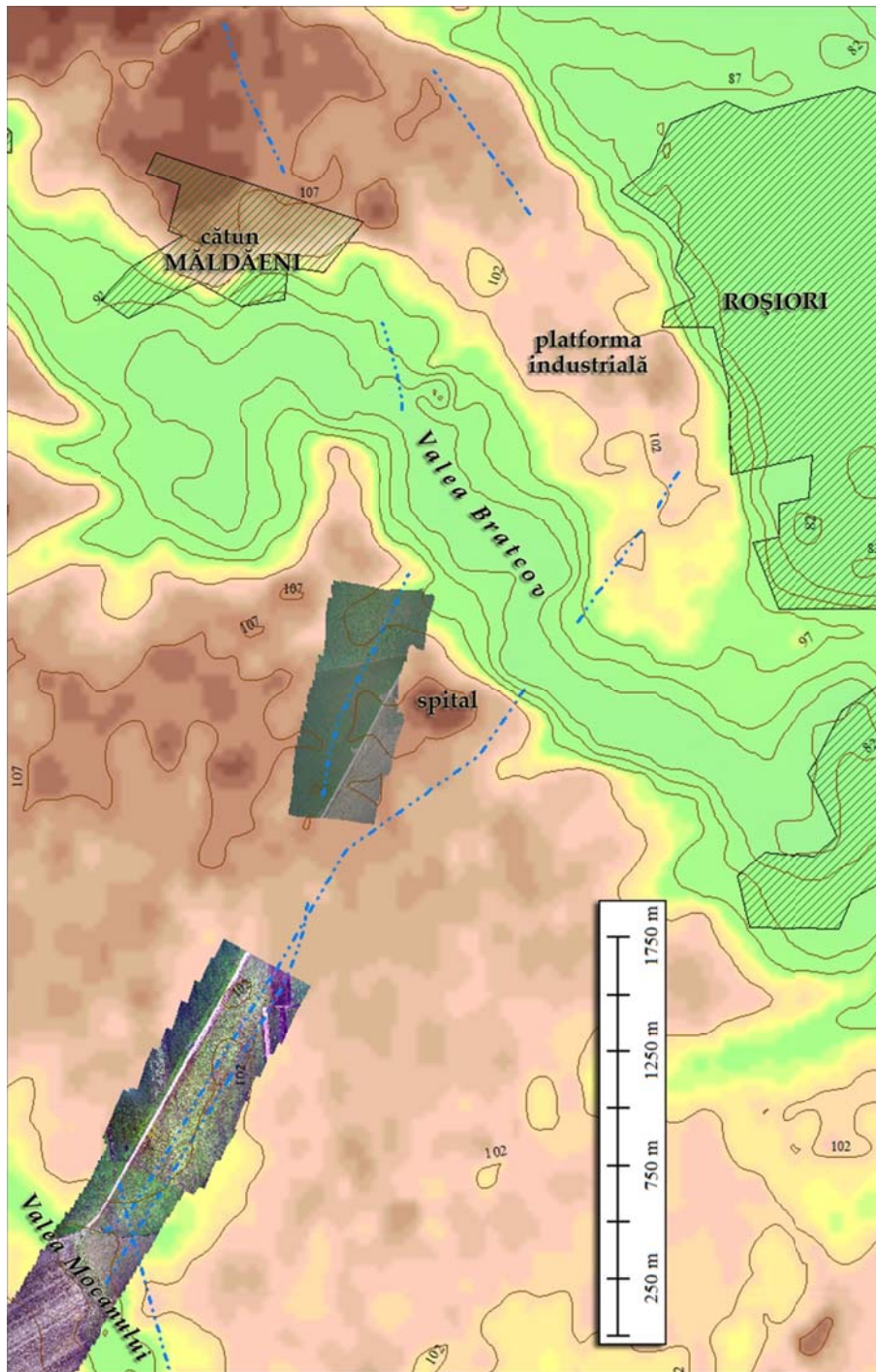

Figura 2.16.

Model teren la vest de Roșiori. Fragmente de construcții liniare.

EU-DEM (29 m) cu curbe de nivel la 5 m.

Ortofotografii obținute cu drona (noiembrie) în zonele Valea Mocanului și Spital-vest.